

ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ο λόγος «Περί Αλοννήσου» δεν ανήκει στον Δημοσθένη, γράφτηκε όμως στην εποχή του από κάποιον από τους πολιτικούς του φίλους. Ήδη από τον 4ο μ.Χ. αι. συγγραφέας του λόγου θεωρείται ο Ηγήσιππος. Ο Φίλιππος το 342 π.Χ. έστειλε στην Αθήνα πρέσβεις με διαλλακτικές προτάσεις, μεταξύ των οποίων η εκχώρηση της Αλοννήσου στους Αθηναίους, η διαιτησία για ορισμένα αμφισβητούμενα θρακικά εδάφη, η σύναψη εμπορικών συμφωνιών, η υπογραφή συμφώνου που θα έδινε εγγυήσεις για την ανεξαρτησία των ελληνικών πόλεων κρατών.

Στο απόσπασμα ο ρήτορας απαντά στην πρώτη από τις προτάσεις που έστειλε με επιστολή ο Φίλιππος, για την εκχώρηση της Αλοννήσου στην Αθήνα, την οποία και απορρίπτει αμφισβητώντας τις καλές προθέσεις του.

Δημοσθένους, Περί Αλοννήσου, 2-3

Φίλιππος γὰρ ἄρχεται μὲν περὶ Ἀλοννήσου λέγων ὡς ὑμῖν δίδωσιν ἑαυτοῦ οὖσαν, ὑμᾶς δὲ οὐ φησι δικαίως αὐτὸν ἀπαιτεῖν· οὐ γὰρ ὑμετέραν οὖσαν οὔτε λαβεῖν οὔτε νῦν ἔχειν. Ἐλεγε δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς τοιοῦτους λόγους, ὅτε πρὸς αὐτὸν ἐπρεσβεύσαμεν, ὡς ληστὰς ἀφελόμενος ταύτην τὴν νῆσον κτήσαιοτο, καὶ προσήκειν αὐτὴν ἑαυτοῦ εἶναι. Τοῦτον δὲ τὸν λόγον, ὡς οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐ χαλεπὸν ἐστὶν αὐτοῦ ἀφελέσθαι. Ἄπαντες γὰρ οἱ λησταὶ τοὺς ἀλλοτρίους τόπους καταλαμβάνοντες καὶ τούτους ἐχυροὺς ποιοῦμενοι, ἐντεῦθεν τοὺς ἄλλους κακῶς ποιοῦσιν. Ὁ δὴ τοὺς ληστὰς τιμωρησάμενος καὶ κρατήσας οὐκ ἂν δήπου εἰκότα λέγοι, εἰ φαίη, ἃ ἐκεῖνοι ἀδίκως καὶ ἀλλότρια εἶχον, ταῦθ' ἑαυτοῦ γίγνεσθαι.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

«Φίλιππος γὰρ ἄρχεται μὲν περὶ Ἀλοννήσου λέγων»:

ἄρχομαι + γενική = κάνω αρχή

ἄρχομαι + κατηγορηματική μετοχή = αρχίζω να, βρίσκομαι στην αρχή μιας ενέργειας

«ὑμᾶς αὐτὸν ἀπαιτεῖν· (Ἀλόννησον)»:

ἀπαιτῶ τίνα τι = διεκδικῶ από κάποιον κάτι, απαιτῶ να μου επιστραφεί κάτι από κάποιον

«ὡς ληστὰς ἀφελόμενος ταύτην τὴν νῆσον κτήσαιοτο»:

ἀφαιροῦμαι τί τινα = αφαιρῶ κάτι από κάποιον, αποστερῶ, εμποδίζω

«τοῦτον δὲ τὸν λόγον οὐ χαλεπὸν ἐστὶν αὐτοῦ ἀφελέσθαι»:

ἀφαιροῦμαι τί τινος = παίρνω κάτι από κάποιον, στερῶ, εμποδίζω, εδώ: αναιρῶ (επιχείρημα)

κακῶς ποιῶ = βλάπτω (κάποιον), λεηλατῶ (κάτι)

«τούτους ἐχυροὺς ποιοῦμενοι»:

ἐχυρός, -ά, -ὸν = οχυρός, οχυρωμένος

«ἃ ἐκεῖνοι ἀδίκως καὶ ἀλλότρια εἶχον»:

ἀλλότριος, -α, -ον = ξένος, παράδοξος, αποξενωμένος

ἀλλοτρίως = παραδόξως

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ο Φίλιππος λοιπόν κατ' αρχάς λέει για την Αλόννησο ότι σας τη δίνει ενώ είναι δική του, ισχυρίζεται όμως ότι εσείς δεν τη διεκδικείτε από αυτόν δίκαια. Δηλαδή (ισχυρίζεται) ότι ούτε κατέλαβε ούτε τώρα κατέχει νησί που είναι δικό σας. Έλεγε δε και σε μας, όταν πήγαμε σ' αυτόν ως πρέσβεις, τέτοια επιχειρήματα, ότι δηλαδή κατέκτησε αυτό το νησί αφού το αφαίρεσε από τους πειρατές, και ότι αρμόζει αυτό να είναι δικό του/ότι δικαιωματικά του ανήκει. Αυτό όμως το επιχείρημα, επειδή δεν είναι δίκαιο, δεν είναι δύσκολο να του το αναιρέσουμε/ανασκευάσουμε. Διότι όλοι οι πειρατές καταλαμβάνοντας τους ξένους τόπους και χρησιμοποιώντας τους ως οχυρά, από εκεί λεηλατούν τους άλλους. Αυτός λοιπόν που τιμωρεί τους πειρατές και τους υποτάσσει δεν θα μιλούσε βέβαια εύλογα αν ισχυριζόταν ότι γίνονται δικά του αυτά τα οποία εκείνοι κατείχαν άδικα και χωρίς να τους ανήκουν.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- **δίδωσιν:** γ' ενικό οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος «δίδωμι».

Αρχικοί χρόνοι

δίδωμι

δίδομαι

ἐδίδουν	ἐδιδόμεν
δώσω	δώσομαι - δοθήσομαι
ἔδωκα	ἐδόμην - ἐδόθην
δέδωκα	δέδομαι
ἐδεδώκειν	ἐδεδόμην

- **λαβεῖν**: απαρέμφατο αορίστου β' της ενεργητικής φωνής του ρήματος «λαμβάνω».

Αρχικοί χρόνοι	
λαμβάνω	λαμβάνομαι
ἐλάμβανον	ἐλαμβανόμεν
λήψομαι	ληφθήσομαι
ἔλαβον	ἐλαβόμεν - ἐλήφθην
εἴληφα	εἴλημμαι
εἰλήφειν	εἰλήμην

- **ἔχειν**: απαρέμφατο ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος «ἔχω».

Αρχικοί χρόνοι	
ἔχω	ἔχομαι
εἶχον	εἶχόμεν
ἔξω-σχίσω	ἔξομαι - σχήσομαι
ἔσχον	ἔσχόμεν
ἔσχηκα	ἔσχημαι
ἔσχήκειν	

- **ἀφελόμενος**: ονομαστική πτώση ενικού αριθμού αρσενικού γένους της μετοχής αορίστου β' μέσης φωνής του ρήματος «ἀφαιρέω -ῶ».

Αρχικοί χρόνοι	
ἀφαιρέω -ῶ	ἀφαιροῦμαι
ἀφήρουν	ἀφηρούμεν
ἀφαιρήσω	ἀφαιρήσομαι - ἀφαιρεθήσομαι
ἀφείλον	ἀφειλόμην - ἀφηρέθην
ἀφήρηκα	ἀφήρημαι
ἀφηρήκειν	ἀφηρήμην

- **γίγνεσθαι**: απαρέμφατο ενεστώτα του ρήματος «γίγνομαι».

Αρχικοί χρόνοι

γίγνομαι
έγιγνόμην
γενήσομαι - γενηθήσομαι
έγενόμην - έγενήθην
γέγονα - γεγένημαι
έγεγόνειν - έγεγενήμην

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Κατηγορούμενο - Γενική κατηγορηματική

Κατηγορούμενο:

- **Κατηγορούμενο** λέγεται το ουσιαστικό ή το επίθετο που προσδίδει μια ιδιότητα στο υποκείμενο ή το αντικείμενο του ρήματος ή του ρηματικού τύπου.
- Ως **κατηγορούμενο** μπορεί να τεθεί οποιοσδήποτε ονοματικός τύπος, δηλαδή αντωνυμίες, αριθμητικά, ουσιαστικοποιημένα επίθετα και μετοχές, απαρέμφατο, καθώς και δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις.
- Εξαρτάται από συνδετικά ρήματα, αλλά και άλλες κατηγορίες ρημάτων.
- **Επιρρηματικό κατηγορούμενο** λέγεται το κατηγορούμενο που συντάσσεται συνήθως με ρήματα κίνησης ή σκόπιμης ενέργειας. Δηλώνει επιρρηματική σχέση: τάξη / σειρά, σκοπό, τρόπο, τόπο, χρόνο. π.χ. Πάριμι δ' ἄκων.
- **Προληπτικό κατηγορούμενο** λέγεται το κατηγορούμενο το οποίο συντάσσεται με ρήματα αύξησης ή εξέλιξης. π.χ. Ηὔξητο τὸ ὄνομα αὐτοῦ μέγα.
- **Κατηγορούμενο του αντικειμένου:** Υπάρχει μια κατηγορία ρημάτων τα οποία συντάσσονται με δύο αιτιατικές. Από αυτές η μια αιτιατική λειτουργεί ως αντικείμενο του ρήματος. Η δεύτερη όμως αιτιατική είναι κατηγορούμενο της πρώτης και λέγεται **κατηγορούμενο του αντικειμένου**.

π.χ. Ἡ πόλις Ἀγησίλαον εἶλοντο βασιλέα.

Στο εξεταζόμενο κείμενο, στη φράση «**ἃ ἐκεῖνοι ἀδίκως καὶ ἀλλότρια εἶχον**» ο όρος «**ἀλλότρια**» είναι επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο αντικείμενο «**ἃ**» του ρήματος της πρότασης.

Επίσης στη φράση «**τούτους ἐχυρούς ποιούμενοι**» η αιτιατική «**ἐχυρούς**» είναι κατηγορούμενο στο αντικείμενο της μετοχής «**ποιούμενοι**» («**τούτους**»).

Γενική κατηγορηματική:

Γενική κατηγορηματική λέγεται η γενική ενός ουσιαστικού που συντάσσεται με ρήματα συνδετικά, η οποία τίθεται στη θέση κατηγορουμένου και έχει κατηγορηματική σημασία. Η γενική κατηγορηματική διακρίνεται σε διαίρετική, κτητική, καταγωγής, ιδιότητας, ύλης, αξίας.

Στο εξεταζόμενο κείμενο, στη φράση «**ἐαυτοῦ οὔσαν**», η γενική της αυτοπαθούς αντωνυμίας «**ἐαυτοῦ**», εξαιτίας της μετοχής του συνδετικού ρήματος (**οὔσαν**), είναι **γενική κατηγορηματική κτητική** στο εννοούμενο υποκείμενο της μετοχής («**Ἀλόνησον**») και φανερώνει τον κτήτορα.

Αντικείμενο - Σύστοιχο αντικείμενο

Αντικείμενο:

- **Αντικείμενο** ενός ρήματος ή ρηματικού τύπου τίθεται:
 - όνομα ουσιαστικό,
 - αντωνυμία,
 - αριθμητικό,
 - ουσιαστικοποιημένο επίθετο και μετοχή,
 - απαρέμφατο,
 - και δευτερεύουσα ονοματική πρόταση.
- Τα **μονόπρωτα** ρήματα δέχονται ένα αντικείμενο σε μία από τις τρεις πλάγιες πτώσεις δηλ. γενική, δοτική ή αιτιατική.
- Τα **δίπρωτα** ρήματα δέχονται δύο αντικείμενα σε πλάγιες πτώσεις: δύο αιτιατικές, αιτική και γενική, αιτιατική και δοτική, γενική και δοτική.
- Τα δύο αντικείμενα των δίπτωτων ρημάτων διακρίνονται σε **άμεσο** και **έμμεσο**: **άμεσο** είναι το αντικείμενο σε αιτιατική, **έμμεσο** είναι το αντικείμενο που βρίσκεται σε γενική ή δοτική. Στην περίπτωση των δυο αιτιατικών άμεσο αντικείμενο είναι αυτό που φανερώνει πρόσωπο.

Σύστοιχο αντικείμενο:

- **Σύστοιχο** αντικείμενο λέγεται το αντικείμενο το οποίο παράγεται από την ίδια ρίζα με το ρήμα με το οποίο συντάσσεται ή από την ρίζα άλλου συνώνυμου ρήματος.
- Με σύστοιχο αντικείμενο μπορεί να συντάσσεται οποιοδήποτε ρήμα, σε οποιαδήποτε διάθεση κι αν βρίσκεται.
- Συχνά το σύστοιχο αντικείμενο προσδιορίζεται από επιθετικό προσδιορισμό που εξειδικεύει τη σημασία του.

Στο εξεταζόμενο κείμενο, στην πρόταση: «ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς τοιοῦτους **λόγους**», το «λόγους» είναι σύστοιχο αντικείμενο στο ρήμα «ἔλεγε».

Επίσης στην πρόταση: «Ὁ δὴ τοὺς ληστὰς τιμωρησάμενος καὶ κρατήσας οὐκ ἂν δήπου **εἰκότα** λέγοι» το «εἰκότα» είναι σύστοιχο αντικείμενο του ρήματος «ἂν λέγοι».

Για τη διεξοδική μελέτη του φαινομένου βλέπε στις αντίστοιχες ενότητες του Συντακτικού: [Το αντικείμενο / Δίπρωτα ρήματα](#), [Το κατηγορούμενο - Κατηγορούμενο](#), [Το κατηγορούμενο - Επιρρηματικό κατηγορούμενο](#), [Το κατηγορούμενο - Προληπτικό κατηγορούμενο](#), [Το κατηγορούμενο - Γενική κατηγορηματική](#), [Το κατηγορούμενο - Κατηγορούμενο του αντικειμένου](#), [Το κατηγορούμενο - Ασκήσεις](#)

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

«ὡς ὑμῖν δίδωσιν ἑαυτοῦ οὖσαν»:

δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση. Εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο **ὡς**, γιατί δηλώνει γνώμη υποκειμενική, εκφέρεται με οριστική («**δίδωσιν**») γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, εξαρτάται από τη μετοχή του λεκτικού ρήματος «**λέγων**» και λειτουργεί ως αντικείμενο της.

«ὅτε πρὸς αὐτὸν ἐπρεσβέυσαμεν»:

δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο **ὅτε**, γιατί δηλώνει το σύγχρονο, εκφέρεται με οριστική αορίστου («**ἐπρεσβέυσαμεν**»), γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα της κύριας πρότασης («**ἔλεγε**»).

«ὡς ληστὰς ἀφελόμενος ταύτην τὴν νῆσον κτήσαιο»:

δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση. Εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο **ὡς** γιατί δηλώνει γνώμη υποκειμενική, εκφέρεται με ευκτική του πλαγίου λόγου («**κτῆσαιτο**»), γιατί εξαρτάται από το ρήμα της κύριας πρότασης που εκφέρεται σε ιστορικό χρόνο («**ἔλεγε**») και λειτουργεί ως επεξήγηση στο σύστοιχο αντικείμενο του λεκτικού ρήματος «**ἔλεγε**» της κύριας πρότασης («**λόγους**»).

«**ὡς οὐκ ἔστι δίκαιος**»:

δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση. Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο **ὡς**, δηλώνει υποκειμενική αιτιολογία, εκφέρεται με οριστική («**οὐκ ἔστι**»), γιατί δηλώνει πραγματική αιτία και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στην απρόσωπη έκφραση ψυχικού πάθους «**οὐ χαλεπὸν ἔστιν**» της κύριας πρότασης.

«**εἰ φαίη ταῦθ' ἑαυτοῦ γίνεσθαι**»:

δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο **εἰ** και εκφέρεται με ευκτική του ενεστώτα («**φαίη**») και με απόδοση τη δυνητική ευκτική της κύριας πρότασης («**οὐκ ἂν λέγοι**»). Σχηματίζει υποθετικό λόγο της απλής σκέψης του λέγοντος.

υπόθεση: **εἰ φαίη** (εἰ + ευκτική)

απόδοση: **οὐκ ἂν λέγοι** (δυνητική ευκτική)

«**ἃ ἐκεῖνοι ἀδίκως καὶ ἀλλότρια εἶχον**»:

δευτερεύουσα ονοματική αναφορική πρόταση, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία **ἃ**, εκφέρεται με οριστική («**εἶχον**») γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό και λειτουργεί ως υποκείμενο του απαρεμφάτου «**γίνεσθαι**» της υποθετικής πρότασης. Συχνά στον λόγο, για να δοθεί ἔμφαση, προηγείται η δευτερεύουσα αναφορική πρόταση και ακολουθεί δεικτική αντωνυμία (εδώ **ταῦθ'**) η οποία επαναλαμβάνει τον συντακτικό ρόλο της προηγούμενης αναφορικής και ανακεφαλαιώνει το περιεχόμενό της.

ΟΙ ΜΕΤΟΧΕΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

«**λέγων**»:

κατηγορηματική μετοχή, διότι εξαρτάται από το ρήμα «**ἄρχεται**» που είναι ἑναρξῆς σημαντικό, αναφέρεται στο υποκείμενο του ρήματος («**Φίλιππος**») και είναι συνημμένη σε αυτό.

(ἑαυτοῦ) «**οὔσαν**»:

επιρρηματική εναντιωματική μετοχή, συνημμένη στο εννοούμενο ἄμεσο αντικείμενο του ρήματος «**δίδωσιν**» («**Ἀλόνησον**»).

(ὑμετέραν) «**οὔσαν**»:

επιθετική μετοχή, ως ομοιόπτωτος προσδιορισμός στο εννοούμενο αντικείμενο των απαρεμφάτων «**λαβεῖν ... ἔχειν**». («**νήσον**») και λειτουργεί ως παράθεση σε αυτό.

«ἀφελόμενος»:

επιρρηματική χρονική μετοχή, που δηλώνει το προτερόχρονο, συνημμένη στο εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος «κτῆσαιτο» («οὗτος»).

«καταλαμβάνοντες»:

επιρρηματική τροπική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «ποιούσιν» («οἱ λησταί»).

«ποιούμενοι»:

επιρρηματική τροπική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «ποιούσιν» («οἱ λησταί») (συνδέεται με την προηγούμενη παρατακτικά με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο «καί»).

«ὁ τιμωρησάμενος»:

επιθετική μετοχή, ως υποκείμενο του ρήματος «ἂν λέγοι».

«(ὁ) κρατήσας»:

επιθετική μετοχή, ως υποκείμενο του ρήματος «ἂν λέγοι» (συνδέεται με την προηγούμενη παρατακτικά με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο «καί»).